

**BO'LAJAK O'QITUVCHILAR KREATIVLIGINI IJODIY
TOPSHIRIQLAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISHNING MILLIY VA
XORIJIY TAJRIBALARI**

Usmonaliyeva Niluzar Yorqinjon qizi

Qo'qon davlat universiteti tayanch doktoranti

Annotatsiya. Mazkur maqolada bo'lajak o'qituvchilar kreativligini ijodiy topshiriqlar asosida rivojlantirishning nazariy-metodik asoslari, O'zbekiston ta'lim tizimidagi mavjud imkoniyatlari hamda xorijiy mamlakatlarning ilg'or pedagogik tajribalari qiyosiy tahlil qilingan. Tadqiqotda kreativlik bo'lajak pedagogning kasbiy kompetentligini belgilovchi muhim sifat sifatida talqin qilinib, uni rivojlantirishda ijodiy, muammoli, loyiha, tadqiqot, vaziyatli va ochiq yakunli topshiriqlarning pedagogik imkoniyatlari ochib berilgan. Milliy tajribada xalq pedagogikasi, milliy qadriyatlar, badiiy adabiyot, tarixiy-madaniy meros va amaliy faoliyat bilan bog'liq topshiriqlardan foydalanish imkoniyatlari ko'rsatib berilgan. Xorijiy tajribada esa loyiha asosida ta'lim, design thinking, brainstorming, inquiry-based learning, STEAM, refleksiya va kreativlikni rubrikalar asosida baholash yondashuvlari tahlil qilingan. Tadqiqot natijasida bo'lajak o'qituvchilar kreativligini rivojlantirish uchun "milliy mazmun – innovatsion metod – ijodiy mahsulot – refleksiya" tamoyiliga asoslangan pedagogik yondashuv taklif etilgan.

Kalit so'zlar. bo'lajak o'qituvchi, kreativlik, kreativ kompetensiya, ijodiy topshiriq, ijodiy fikrlash, muammoli ta'lim, loyiha ta'limi, pedagogik dizayn, design thinking, STEAM, innovatsion ta'lim, milliy tajriba, xorijiy tajriba, refleksiya.

Аннотация. В данной статье проведён сравнительный анализ теоретико-методических основ развития креативности будущих учителей на основе творческих заданий, существующих возможностей в системе образования Узбекистана, а также передового педагогического опыта зарубежных стран. Креативность рассматривается как важное качество, определяющее профессиональную компетентность будущего педагога.

Раскрыты педагогические возможности творческих, проблемных, проектных, исследовательских, ситуационных и открытых заданий в развитии креативности. В рамках национального опыта показаны возможности использования заданий, связанных с народной педагогикой, национальными ценностями, художественной литературой, историко-культурным наследием и практической деятельностью. В зарубежном опыте проанализированы подходы, основанные на проектном обучении, design thinking, brainstorming, inquiry-based learning, STEAM, рефлексии и оценивании креативности посредством рубрик. В результате исследования предложен педагогический подход к развитию креативности будущих учителей, основанный на принципе «национальное содержание – инновационный метод – творческий продукт – рефлексия».

Ключевые слова: *будущий учитель, креативность, креативная компетентность, творческое задание, творческое мышление, проблемное обучение, проектное обучение, педагогический дизайн, design thinking, STEAM, инновационное образование, национальный опыт, зарубежный опыт, рефлексия.*

Abstract. *This article presents a comparative analysis of the theoretical and methodological foundations of developing the creativity of future teachers through creative tasks, the existing opportunities within the education system of Uzbekistan, and advanced pedagogical practices of foreign countries. Creativity is interpreted as an important quality determining the professional competence of future teachers, and the pedagogical potential of creative, problem-based, project-based, research-oriented, situational, and open-ended tasks in developing creativity is revealed. Within the national experience, the possibilities of using tasks related to folk pedagogy, national values, fiction, historical and cultural heritage, and practical activities are highlighted. Foreign practices based on project-based learning, design thinking, brainstorming, inquiry-based learning, STEAM, reflection, and rubric-based assessment of creativity are analyzed. As a result of the study, a pedagogical approach to developing future teachers' creativity based on the*

principle of “national content – innovative method – creative product – reflection” is proposed.

Keywords: *future teacher, creativity, creative competence, creative task, creative thinking, problem-based learning, project-based learning, pedagogical design, design thinking, STEAM, innovative education, national experience, foreign experience, reflection.*

Kirish. Zamonaviy ta'lim tizimida ro'y berayotgan tub o'zgarishlar o'qituvchining kasbiy faoliyatiga qo'yiladigan talablarni ham yangilamoqda. Bugungi pedagog nafaqat o'z fanini mukammal bilishi, balki o'quvchilarni mustaqil fikrlashga, muammolarni turli nuqtayi nazardan ko'rib chiqishga, yangi g'oyalar yaratishga va mavjud bilimlarni yangi vaziyatlarda qo'llashga yo'naltira olishi zarur. Shu jihatdan bo'lajak o'qituvchilarning kreativligini rivojlantirish pedagogik ta'limning dolzarb vazifalaridan biridir.

Kreativlik zamonaviy pedagogning kasbiy faoliyatida alohida ahamiyat kasb etadi. Chunki ta'lim jarayonida barcha vaziyatlar oldindan belgilangan ssenariy asosida kechmaydi. O'qituvchi sinfdagi o'quvchilarning individual xususiyatlari, qiziqishlari, bilim darajasi va psixologik holatidan kelib chiqib, o'z metodikasini moslashtirishi kerak. Bunday vaziyatlarda pedagogning tayyor andozalardan tashqarida fikrlashi, muqobil yechimlarni ishlab chiqishi va yangi pedagogik g'oyalarni amaliyotga tatbiq eta olishi muhimdir. OECD tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda kreativlik va tanqidiy fikrlash XXI asr jamiyatida zarur bo'lgan muhim ko'nikmalar qatorida qayd etiladi. Tashkilotning kreativlik bo'yicha loyihalarida turli mamlakatlardagi maktab va o'qituvchilar bilan hamkorlikda kreativlikni rivojlantiruvchi pedagogik resurslar, dars ishlanmalari va baholash rubrikalari ishlab chiqilgan. Ayniqsa, 2022-yilda o'tkazilgan PISA tadqiqotida ilk bor 64 ta mamlakat va iqtisodiyotda o'quvchilarning kreativ fikrlashi alohida baholangan. Unda o'quvchilardan turli va original g'oyalarni ishlab chiqish, berilgan g'oyalarni takomillashtirish hamda muammolarga kreativ yechimlar topish talab qilingan. Mazkur holat bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash jarayonida ham

kreativlikni shakllantirish masalasiga alohida e'tibor qaratishni talab qiladi. Chunki kreativ fikrlashga ega bo'lgan o'qituvchigina o'z navbatida o'quvchilarning kreativ imkoniyatlarini to'laqonli rivojlantira oladi.

O'zbekiston ta'lim tizimida ham bo'lajak o'qituvchilarning kreativ kompetentligini rivojlantirish masalasi so'nggi yillarda faol tadqiq qilinmoqda. Jumladan, milliy tadqiqotlarda bo'lajak o'qituvchilar kreativ kompetentligini rivojlantirishda interaktiv metodlar, muammoli ta'lim, mind mapping, debat va boshqa zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari ko'rsatilgan. Shuningdek, O'zbekistonda bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativlik kompetentligini rivojlantirish, 4K kompetensiyalari, raqamli ta'lim muhiti va zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan bog'liq ilmiy izlanishlar ham olib borilmoqda. Shu nuqtayi nazardan, ijodiy topshiriqlar bo'lajak o'qituvchining kreativligini shakllantirishning samarali vositalaridan biri sifatida namoyon bo'ladi. Ijodiy topshiriq talabning tayyor bilimni takrorlashini emas, balki uni qayta ishlashini, yangi g'oya yaratishini, muammoni mustaqil hal qilishini va natijani asoslashini talab qiladi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Tadqiqotning metodologik asosini kompetensiyaviy, shaxsga yo'naltirilgan, faoliyatga asoslangan, tizimli va qiyosiy yondashuvlar tashkil etdi. Tadqiqot jarayonida tahlil, sintez, qiyoslash, umumlashtirish, induksiya, deduksiya, kontent-tahlil hamda pedagogik tajribalarni o'rganish metodlaridan foydalanildi. Milliy tajribani o'rganishda O'zbekistonda bo'lajak o'qituvchilarning kreativ kompetentligini rivojlantirishga oid ilmiy tadqiqotlar tahlil qilindi. Xorijiy tajribani o'rganishda OECDning kreativ va tanqidiy fikrlash bo'yicha tadqiqotlari, PISA 2022 Creative Thinking natijalari va xalqaro pedagogik yondashuvlardan foydalanildi. OECD kreativlikni rivojlantirishni ta'lim mazmunidan ajratib emas, balki fanlarni o'qitish jarayonining tarkibiy qismi sifatida ko'rishni tavsiya qiladi.

Muhokama va natijalar. Ijodiy topshiriq – bu talabning mavjud bilimlarini yangi vaziyatda qo'llashi, mustaqil g'oya ishlab chiqishi va muayyan pedagogik muammoni hal etishini talab qiluvchi topshiriqdir.

An'anaviy topshiriqlarda ko'pincha yagona to'g'ri javob mavjud bo'ladi. Ijodiy topshiriqlarda esa bir nechta to'g'ri yoki maqbul yechim mavjud bo'lishi mumkin. Masalan: An'anaviy topshiriq: "Ta'lim metodlariga ta'rif bering". Ijodiy topshiriq: "Boshlang'ich sinfda o'quvchilarning darsga qiziqishi pasaygan. Mazkur muammoni bartaraf etish uchun kamida beshta pedagogik yechim ishlab chiqing va ulardan eng samaralisini asoslang." Ikkinchi topshiriqda talaba faqat bilimini namoyish etmaydi. U muammoni tahlil qiladi, bir nechta yechim taklif qiladi, ularni taqqoslaydi va qaror qabul qiladi. Demak, ijodiy topshiriq quyidagi jarayonni yuzaga keltiradi: Muammo → g'oya → muqobil yechim → tanlash → amaliy mahsulot → refleksiya. Bu jarayon bo'lajak o'qituvchining kreativ kompetentligini izchil rivojlantirishga xizmat qiladi.

O'zbekiston ta'lim tajribasining muhim ustunliklaridan biri kreativ topshiriqlarni milliy madaniy meros va xalq pedagogikasi bilan bog'lash imkoniyatining mavjudligidir. O'zbek xalq ertaklari, maqollar, matallar, dostonlar, rivoyatlar, tarixiy shaxslar hayoti, milliy hunarmandchilik, musiqa va badiiy adabiyot materiallari bo'lajak o'qituvchilar uchun juda katta ijodiy resurs hisoblanadi.

Tadqiqot natijalari bo'lajak o'qituvchilar kreativligini rivojlantirish jarayonida ijodiy topshiriqlarni tizimli ravishda qo'llash zarurligini ko'rsatmoqda. Kreativlikni shakllantirish faqat bitta fan yoki alohida mashg'ulot doirasida amalga oshirilmasligi kerak. U pedagogika, psixologiya, metodika, axborot texnologiyalari, adabiyot, san'at va amaliy mashg'ulotlar bilan uzviy bog'langan holda rivojlantirilishi lozim.

Bo'lajak o'qituvchi o'z ta'lim jarayonida kreativ muhitga ega bo'lmasa, kelajakda o'quvchilari uchun kreativ muhit yaratishi qiyin. Shu sababli oliy pedagogik ta'lim muassasasining o'zi kreativ fikrlashni qo'llab-quvvatlaydigan ta'lim muhitiga aylanishi zarur.

Bunday muhitda o'qituvchi tayyor javoblarni beruvchi emas, balki talabalarni fikrlashga undovchi, savollar beruvchi, muammoli vaziyat yaratadigan va ijodiy izlanishlarni qo'llab-quvvatlaydigan fasilitator sifatida faoliyat yuritadi.

Talaba esa tayyor ma'lumotni o'zlashtiruvchi subyektdan pedagogik g'oya yaratuvchi va uni amaliyotga tatbiq etuvchi faol subyektga aylanadi.

Ijodiy topshiriqlarni baholashda an'anaviy "to'g'ri" yoki "noto'g'ri" mezonidan foydalanish yetarli emas. Talabaning g'oyasi qanchalik original ekanligi, pedagogik maqsadga muvofiqligi, amaliyotda qo'llash imkoniyati, muqobil yechimlarni hisobga olgani va o'z faoliyatini qanchalik tahlil qila olgani ham baholanishi kerak.

Shuningdek, kreativ topshiriqlarni bajarishda talabaning xato qilishidan qo'rqmaydigan pedagogik muhitni yaratish muhim. Chunki kreativ jarayonda barcha g'oyalar ham bir xil darajada muvaffaqiyatli bo'lavermaydi. Ba'zi g'oyalar tajriba davomida rad etilishi, boshqalari esa takomillashtirilishi mumkin. Muhimi, talaba xatoni yakuniy muvaffaqiyatsizlik sifatida emas, balki yangi yechimga olib boruvchi tajriba sifatida qabul qilishni o'rganishi kerak.

Raqamli texnologiyalar ham kreativ topshiriqlarni tashkil etishda keng imkoniyatlar yaratadi. Talabalar raqamli hikoyalar, interaktiv darslar, multimedia topshiriqlari, elektron portfoliolar, infografikalar va ta'limiy videolar yaratishlari mumkin. Biroq texnologiyaning o'zi kreativlikni shakllantirmaydi. Muhim jihat texnologiyadan foydalanish orqali qanday ijodiy faoliyat tashkil etilayotganidir.

Sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish jarayonida ham talabaning mustaqil fikrlashi saqlanishi kerak. Talaba tayyor materialni qabul qiluvchi emas, balki sun'iy intellekt yordamida olingan g'oyalarni tahlil qiluvchi, ularni milliy pedagogik sharoitga moslashtiruvchi va o'zining original qarorini ishlab chiquvchi subyekt bo'lishi lozim.

Shunday qilib, bo'lajak o'qituvchilar kreativligini rivojlantirish uchun "milliy mazmun – zamonaviy metod – ijodiy mahsulot – refleksiya" tamoyiliga asoslangan pedagogik tizimni shakllantirish maqsadga muvofiqdir. Bunday tizim milliy ta'limning o'ziga xosligini saqlab qolgan holda xalqaro ilg'or tajribadan foydalanish imkonini beradi.

Xulosa. Bo'lajak o'qituvchilar kreativligini ijodiy topshiriqlar asosida rivojlantirish zamonaviy pedagogik ta'limning muhim yo'nalishlaridan biridir.

Kreativlik o'qituvchining kasbiy faoliyatida nostandart vaziyatlarni hal qilish, yangi pedagogik g'oyalarni yaratish, ta'lim jarayonini o'quvchilarning ehtiyojlariga moslashtirish va innovatsion metodlardan samarali foydalanish imkonini beradi. Ijodiy topshiriqlar esa mazkur sifatni rivojlantirishning amaliy vositasi sifatida namoyon bo'ladi. Ular talabaning mavjud bilimlarini yangi vaziyatda qo'llashi, mustaqil fikrlashi, muqobil yechimlar ishlab chiqishi, pedagogik mahsulot yaratishi va o'z faoliyatini reflektiv tahlil qilishiga imkon beradi.

Milliy tajriba kreativ topshiriqlarni xalq pedagogikasi, milliy qadriyatlar, badiiy adabiyot, tarixiy-madaniy meros va mahalliy pedagogik muammolar bilan bog'lash uchun katta imkoniyat yaratadi. Xorijiy tajriba esa loyiha asosida ta'lim, design thinking, ochiq yakunli topshiriqlar, STEAM, tadqiqot faoliyati, prototiplash va kreativlikni maxsus mezonlar asosida baholash kabi samarali metodlarni taklif etadi. Milliy va xorijiy tajribalarni qiyosiy tahlil qilish natijasida ularni qarama-qarshi qo'yish emas, balki o'zaro uyg'unlashtirish zarurligi aniqlandi. Xorijiy metodlarning mexanizmlarini milliy ta'lim mazmuni bilan birlashtirish orqali bo'lajak o'qituvchilarning kreativ kompetentligini rivojlantirish uchun samarali pedagogik sharoit yaratish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. OECD. Fostering Students' Creativity and Critical Thinking: What it Means in School. OECD Publishing, Paris, 2019.
2. OECD. PISA 2022 Results (Volume III): Creative Minds, Creative Schools. OECD Publishing, Paris, 2024.
3. Nazarov J.X. Interactive and Innovative Pedagogical Approaches to Developing Creative Competence in Pre-Service Teachers. Central Asian Journal of Literature, Philosophy and Culture, 2026.
4. Toshpo'latova O. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativlik kompetentligini rivojlantirishni o'rganish – pedagogik muammo sifatida. Maktabgacha va maktab ta'limi jurnali, 2025.
5. Xayridinov B. Specific Features of Developing Creative Competences of Primary Teachers. Acta NUUz, 2025.

6. Khasanova Sh.T., Ostonova M.G., Rahimova U.A. Technology of Developing Creative Abilities of Future Teachers in the Process of Preparing Them for Professional Activity. European International Journal of Pedagogics, 2025.